

Rechtbanken op weg naar uniforme rechtstoepassing

‘Minder ieder-voor-zich-cultuur, meer oog voor elkaar’

Een landelijk comparitiebeleid zal er vooralsnog niet komen. De Projectgroep versterking van de regiefunctie van de civiele rechter – een initiatief van de rechterlijke macht – heeft wel een *Handleiding comparitiebeleid* opgesteld, maar die is niet dwingend. Van een landelijke uniforme toepassing is dan ook niet zonder meer sprake. Toch is er ook voor de advocatuur winst geboekt, vinden twee leden van de Projectgroep.

Leonie Rammeloo, redactielid
Michel Knapen, journalist

Het voelde een beetje als zijn eigen afstuderden: jarenlang leg je tentamens af en op een goede dag ben je zomaar klaar. Die ervaring had mr. Rick Verschoof bij de afronding van het Project versterking regiefunctie, waaraan hij leiding gaf. Verschoof en zijn team hebben echter niet één document geproduceerd, maar meerdere: de *Handleiding bewijslevering*, de *Handleiding comparitie*, de *Handleiding deskundigen* en de *Leidraad deskundigen in civiele zaken* (in combinatie met een *Model deskundigenbericht*) en ten slotte de checklist voor dagvaardingen in bodemzaken (kanton en civiel bij de rechtbanken). Allemaal stukken die beogen dat de betrokken sectoren van de rechtbanken en hoven ‘onderling kennis delen en komen tot meer uniforme rechtstoepassing’, verklaart mr. Dineke de Groot. De Groot, rechter van de Rechtbank Amsterdam, was in het projectteam vooral betrokken bij het opstellen van de documenten over de deskundige.

Het Projectteam past in de nog korte geschiedenis van de Raad voor de rechtspraak. Deze Raad is in 2002 in het leven geroepen en stimuleert onder meer dat rechtbanken efficiënter gaan werken. Voor het eerst in de bijna tweehonderdjarige geschiedenis van de rechterlijke organisatie kijken rechtbanken hoe andere rechterlijke colleges de zaken organiseren en wat ze van elkaar kunnen leren. Dit wordt vooral vorm gegeven door de landelijke overleggen van sectorvoorzitters. Het landelijk rol-

reglement is het eerste belangrijke product dat deze samenwerking opleverde.

Daarmee is de ‘ieder-voor-zich-cultuur’ verdwenen, zegt Verschoof, president van de Rechtbank Dordrecht. ‘Rechtbanken worden steeds minder gezien als zelfstandige winkels. We krijgen meer oog voor elkaar. De handleidingen die nu zijn ontwikkeld zijn een nieuwe stap in die ontwikkeling.’

Het Landelijk Overleg Voorzitters Civiele sectoren constateerde iets wat advocaten al veel langer wisten en wat in de advocatuur tot grote ergernis leidt: waarom doen alle rechtbanken ‘het’ anders? Waarom mag je tijdens een comparitie bij het ene gerecht wel en bij het andere gerecht niet ‘pleiten’? Waarom mag je soms wel

en soms niet je aantekeningen ter comparitie overleggen? Waarom moet je bij de ene rechtbank voor de comparitie antwoorden in reconventie en mag dat bij andere tijdens de comparitie? Waarom verschillen de aanpak en inhoud van het proces-verbaal van de comparitie zo per gerecht? Waarom is er, met andere woorden, nog geen landelijk comparitiebeleid?

FEITENVERGARING

Met de *Handleiding comparitie* is dat comparitiebeleid er nu eindelijk gekomen – maar eigenlijk ook weer niet. De Handleiding geeft stap voor stap aan hoe de civiele rechter het beste zijn zitting kan inrichten, en is gepubliceerd op het intranet van de Rechtspraak: alleen medewerkers van de rechterlijke macht hebben daartoe toegang.

Verschoof: ‘Alle landelijke overleggen van sectorvoorzitters hebben de handleidingen aanvaard. De gerechten kunnen er dus mee gaan werken. Kúnnen. Over de implementatie gaan wij niet. Hoe sectoren de handleiding gebruiken, moeten ze zelf bepalen.’ Uitgangspunt is nog steeds dat alleen de zittingsrechter bepaalt hoe de zitting wordt ingericht. ‘Dat behoort

De Groot: ‘We streven naar een volwaardige mondelinge behandeling die re- en dupliek en pleidooi kan vervangen’

Verschoof: 'De rechter laat vooraf weten wat hij van partijen verwacht, dat is de winst voor de advocatuur'

afgesloten met een algemene slotvraag, waarin partijen datgene kunnen aandragen wat nog niet aan de orde is geweest.' Volgens het Projectteam is dat ook voldoende: uit een enquête is gebleken dat in minder dan één procent van de procedures na de comparitie nog pleidooi wordt gevraagd. Pleiten als fenomeen wordt dus niet gestimuleerd. De Groot: 'We streven met de comparitie naar een volwaardige mondelinge behandeling die re- en dupliek en pleidooi kan vervangen.' Of individuele rechters de *Handleiding comparitie* echt gaan toepassen, is dus hun eigen zaak. En zelfs als de handleiding wordt toegepast, heeft een rechter nog alle vrijheid om daarvan af te wijken en zijn zitting op zijn eigen manier in te vullen. Dus advocaten weten nog steeds niet waar ze aan toe zijn? 'Jawel hoor', reageert Verschoof. 'Als wij geheel van onszelf zouden uitgaan, zouden we het liefst één dag voor een zitting de stukken lezen. Dat is voor ons het meest efficiënt. Maar in de Handleiding staat dat comparitierechters zo duidelijk mogelijke instructies aan advocaten moeten geven. De rechter laat dus, zo is de bedoeling, vooraf weten wat hij van partijen verwacht. Iedere comparitie is maatwerk. Dat is de winst voor de advocatuur.' Dat alle civiele rechters de vrijheid hebben om, ondanks de handleiding, toch een eigen koers te blijven varen, klopt volgens De Groot niet. 'De mogelijkheid om als individuele rechter van de handleiding af te wijken wordt kleiner naarmate meer collega's er gebruik van maken. We gaan rechters het model niet van boven opleggen. Door zelfbinding wordt de handleiding vanzelf breed toegepast.' De handleidingen worden ook gebruikt bij cursussen van de SSR, zo-

tot zijn rechterlijke onafhankelijkheid.' Desondanks zijn er bepaalde normen voorgesteld, bijvoorbeeld op het gebied van 'pleiten' tijdens de comparitie. Verschoof: 'De handleiding gaat ervan uit dat je de comparitie niet moet inrichten als een kort geding, waarbij betogen worden uitgewisseld. Doel is feitenvergaring. De zitting wordt

column

MATTHIJS KAAKS

Brauwelij

In een nieuwe zaak meldde zich enige tijd geleden een advocaat voor de wederpartij, een kleine eenmanszaak. Nadat hij was doorverbonden stelde hij zich voor:

'Met Pim van de Pet van de Brauwelij.'

'De Brauwelij? Vroeg ik.

Bedoelt u niet De Brauw?

'Ja ja natuurlijk, De Brauw ja. Ik moet nog even wennen ziet u. Ik zit in het startersklasje. Dat heet bij ons De Brauwelij.'

Hij stond er op dat ik hem tutoyeerde en we hadden een alleraardigst gesprek. Enthousiast vertelde hij over het echte advocatenwerk. Een beslag dat kleeft. De sfeer van de rechtbank. Contact met cliënten. Of alleen al een telefoongesprek met een confrère. 'Een prachtig vak. Echt, de praktijk is zo veel leuker dan de studie.'

Hij vertelde dat de stagiaires van het Brauwelijklasje allemaal een schrapkaart krijgen waarop verschillende proceshandelingen staan. Het is de bedoeling in zes maanden zo veel mogelijk kruisjes te verzamelen. Wie de meeste kruisjes heeft, krijgt een handgemaakte bef.

'Hoe lang mag je nog?'

'Nog een paar maanden.' Er klonk spijt in zijn stem.

'En dan?'

'Dan krijg ik *the real stuff*. Al weet ik inmiddels niet meer zo goed wat ik me daar bij moet voorstellen. Ik ben ingedeeld bij de sectie Mergers & Acquisitions III.'

Hij zweeg even.

'Ik mis nogal wat kruisjes', zei hij bedrukt. En hij somde op: 'faillissementsverzoek, wraking, *descente* – wat is dat eigenlijk? – , voorlopig getuigenverhoor, rolincident, pleidooi in kort geding.'

'Ook nog geen kort geding gedaan?'

'Nee, helaas. En de tijd gaat dringen', zei Pim. 'Dus ik dacht, misschien in deze zaak. Als jij mijn cliënt nou...'

'Ach', zei ik tegen hem. 'Waarom ook niet? Als ik jou daar een plezier mee kan doen. Dan maken we er toch een kort geding van. Maak jij maar een dagvaarding, dan breng ik die wel uit. En als je dan een *descente* vraagt, heb je twee kruisjes.'

'Maar als de voorzieningenrechter dat nou weigert?'

'Dan wraak je hem.' Grapte ik.

Pim was verrukt. 'Cool, echt cool'.

Twee maanden later mailde hij me dat hij dankzij de twee extra kruisjes de bef had gewonnen.

'Ik heb de bef maar ingelijst, want ik verwacht niet dat ik de komende jaren nog een toga zal dragen.'

Onlangs moest ik weer aan hem denken, toen ik een zaakje wilde doorverwijzen. Misschien wel wat voor Pim, dacht ik. Ik belde De Brauw. Pim werkte inmiddels in zijn nieuwe sectie. De secretaresse kon echter niet doorverbinden.

'Meester Van de Pet zit deze week in de *dataroom* in verband met een grote due diligence. Ik mag hem niet storen. Misschien wilt u het volgende week weer proberen.'

> dat jonge rechters er vanaf het begin mee leren werken. Verschoof: 'Als onervaren rechter weet je ook niet wat je niet weet. Dáár zijn die handleidingen ook voor bedoeld. Pas als je zelf alle aspecten en mogelijkheden van de comparitie kent, kun je goed regie voeren.'

GROEI-MODEL

Wat er precies in de handleidingen bewijslevering, regiefunctie en deskundigen staat, blijft geheim, zo hebben de landelijke overleggen beslist. Op de eerste plaats is de tekst zo gereedgeerd dat zij zich richt tot rechters, verklaart Verschoof. 'Verder zijn de handleidingen een groeimodel. Ze worden steeds aangepast aan betere inzichten en praktijken. Een redactieraad actualiseert de handleidingen regelmatig. Bovendien moeten we er zelf nog aan wennen', zegt De Groot. Verschoof en De Groot verwachten dat de handleidingen binnen een aantal jaren publiek gemaakt zullen worden. 'Als dat nu al gebeurt, zou menig collega zich voor het blok gezet voelen.' Wel worden de handleidingen over een jaar door het Landelijk Overleg Voorzitters Civiele sectoren geëvalueerd. Dan wordt ook bekeken of ze – eventueel gedeeltematig – publiek kunnen worden gemaakt.

Een enkel tipje van de sluier willen Verschoof en De Groot wel oplichten. 'Met het comparitiebeleid proberen we niet het aantal schikkingen te vergroten. De *Handleiding regiefunctie* biedt wel beter inzicht in welke mogelijkheden er allemaal zijn. Schikken is daar slechts één van. De comparitierechter kan aan de hand van een checklist nagaan welke instructies hij het best aan partijen kan geven. We willen partijen vooral het gevoel meegeven dat de rechter goed naar alle argumenten heeft geluisterd, en dat er uit de comparitie wordt gehaald wat er uit te halen valt.'

De *Handleiding bewijslevering* – die ook geheim blijft – brengt volgens De Groot voor de advocatuur geen verandering mee. 'In feite staat er niets nieuws in, wel staan de zaken nu goed op een rij. Voor de rechter is het een stuk handzamer geworden. In deze handleiding en in de *Handleiding comparitie* wordt onder meer ingegaan op het overleggen van schriftelijke verklaringen van potentiële getuigen. Dat kan ertoe leiden dat partijen beter en eerder kunnen inschatten wat hun kansen zijn.'

Een van de weinige producten van de Projectgroep Versterking Regiefunctie die wel open-

De Groot: 'De mogelijkheid om als individuele rechter van de handleiding af te wijken wordt kleiner naarmate meer collega's er gebruik van maken'

baar worden gemaakt, is de *Leidraad deskundigen in civiele zaken*. Deze biedt een uitgebreide instructie aan deskundigen: hoe ze geacht worden te werken en te rapporteren, hoe ze zelf derden kunnen inschakelen, wat hun rechten en plichten zijn, en regels over hun salariering.

VUURWERK

In tegenstelling tot de *Handleiding comparitie* zijn de (interne) *Handleiding deskundigen* en de Leidraad niet met advocaten besproken. Verschoof: 'Bij comparities zijn er meerdere manieren om de zitting te organiseren. Dan is het handig om bij het opstellen daarvan de mening van enkele advocaten te horen. Bij het onderwerp deskundigen kennen we dat soort vuurwerk niet. Daarom hebben we de *Handleiding* en de *Leidraad* geschreven zonder advies van advocaten. Omdat de *Leidraad* is gericht tot deskundigen, heeft wel consultatie van deskundigen plaatsgevonden.'

Ook deze handleiding wordt niet verplicht opgelegd, maar omdat zij door consensus tot stand is gekomen, gaan wel alle sectoren haar gebruiken, verwacht De Groot. Daarbij kan de

Vooraf dat laatste heeft in het verleden tot veel onduidelijkheid geleid. Zo was niet bekend op welk moment in de procedure bezwaar tegen de salariering kon worden gemaakt. Een andere vaak gestelde vraag is hoe moest worden omgegaan met exoneratieclausules van deskundigen. De *Leidraad* heeft alleen betrekking op de door de rechter benoemde deskundige en niet op de partijdeskundige.

bijbehorende (wel openbare) *Leidraad* aan elke door de rechtbank benoemde deskundige worden uitgereikt en wordt deze op Rechtspraak.nl geplaatst. 'Deze documenten hebben een uniformerende werking. Ze kunnen de kans op narigheid beperken. Door de openbaarheid van de *Leidraad*, kunnen ook advocaten er hun voordeel mee doen.'